

Borotínská naučná stezka J. E. Kypty

Jan Evangelista Kypta (1813 – 1868)
borotínský rodák, pedagogický spisovatel a hudební skladatel

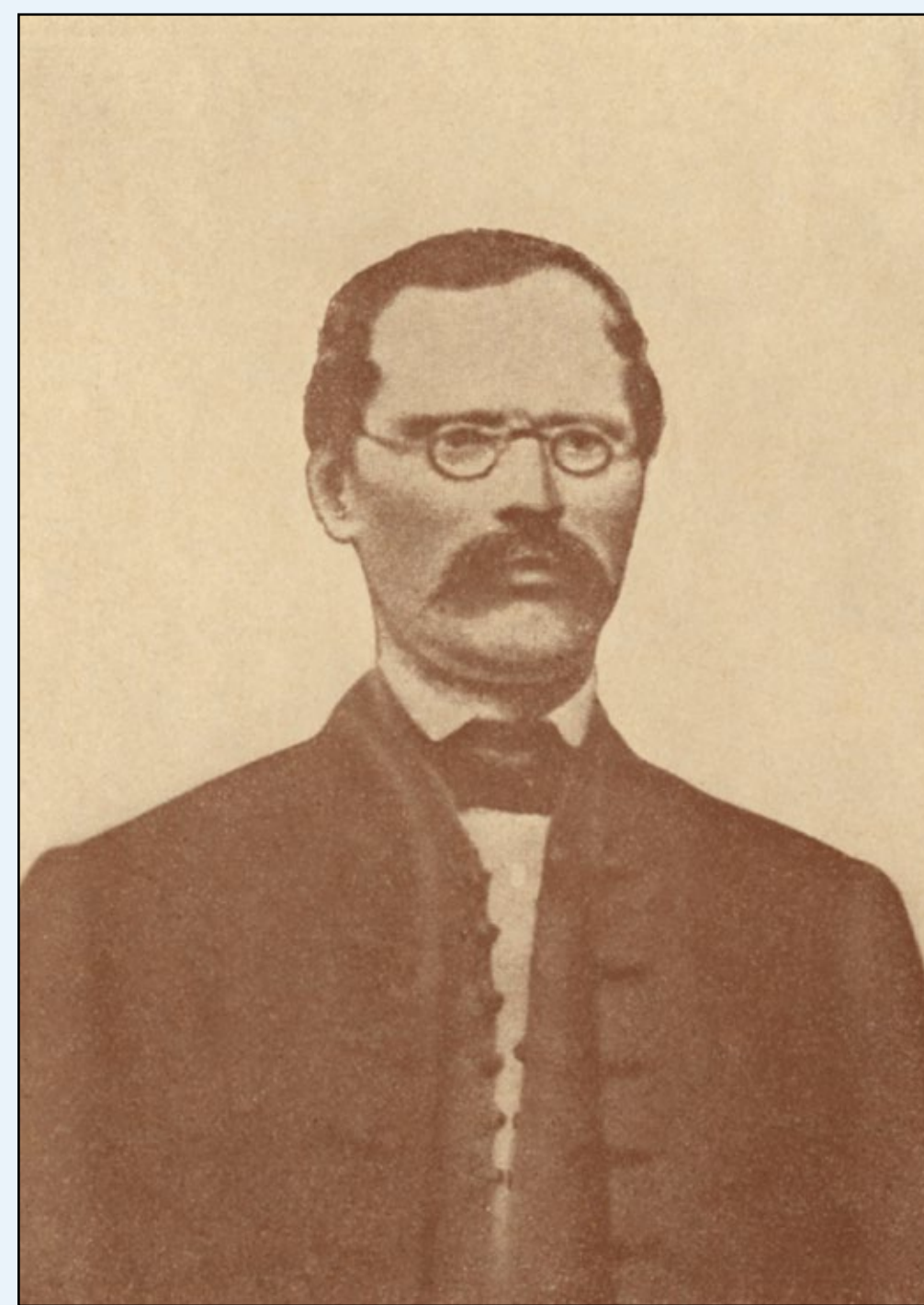
Učitelé vzdělání Jana Evangelisty Kypty

Na přímělu pátera Bernarda Christlbauera byl teprve třináctiletý Jan Evangelista Kypta povolán do Kunžaku. Páter Christlbauer tam vyučoval hudbě místní mládež a chyběl mu pomocník. Vzpomněl si na nadaného Jana Evangelistu, který uměl hrát na několik hudebních nástrojů. Šťastný Jan si do svého deníku poznamenal: „*Přiblížil se toužebně očekávaný den mého odchodu z otcovského domu do ciziny.*“ Stalo se tak na Velký pátek roku 1827. Maminka vyprovodila Jana Evangelistu Kyptu ke kapličky na kraji Borotína. Dál ho na cestě do Kunžaku doprovázel starší nevlastní bratr František. „*Když jsme přišli na vrch nad Košicemi, z něhož celou krajinu okolo Tábora viděti jest, tu jsem se rozplakal rozhlížeje se po té krajině. A proč bych neplakal? Musel jsem plakati, vida Kostelec, kostel k Borotínu patřící a za ním hned Borotín, kolébku mou. Za Borotínem Střezimíř, kamž jsem k strejčkovi chodíval; dále pak Kamennou Lhotu, Chotoviny, Klokoty a jiná místa: to všecko vida, měl jsem srdce jako v kleštích a bylo mi, jako bych vícekrát tuto krajinu spatřiti neměl.*“ Cesta chlapců pokračovala přes Dírnou, Studnici a Jindřichův Hradec až do Kunžaku. Vzdálenost zhruba 77 kilometrů dokázali ujit za dva dny.

V Kunžaku na „stipendiu pátera Bernarda“ strávil Jan Evangelista Kypta dva roky. Pomáhal učit chlapce a dívky hrát na různé hudební nástroje a zpívat, rovněž se začal seznamovat s komponováním hudby. V čase volna ho Páter Bernard vzdělával ve školních předmětech tak, aby mohl nastoupit do **učitelského kurzu**. Ten se znamenitým vysvědčením Kypta absolvoval v Táboře od podzimu 1829 do března 1830.

Janu Evangelistovi bylo sedmnáct let, když si začal hledat místo učitelského pomocníka. Opět vypomohl páter Bernard Christlbauer, který mu v Kunžaku zajistil první zaměstnání – stal se **druhým pomocníkem učitele** v tamní škole (podzim 1830). Ke slibovanému povýšení na prvního pomocníka vinou intrik nadřízeného učitele nedocházelo a tak zakrátko, v lednu roku 1832, Kypta odešel učit do 15 kilometrů vzdálené Číměře. V tomto především německém městě byl Kypta ze začátku spokojen, zdokonaloval se v německém jazyce a denně mohl hrát na varhany. To však trvalo pouhých deset týdnů. Ukázalo se, že svoji práci vykonává zadarmo, a když se ozval, přišel nejen o místo, ale i o učitelský dekret.

Kyptovým zachráncem byl znovu páter Bernard Christlbauer. Nejen, že se Kypta mohl vrátit do Kunžaku na místo druhého pomocního učitele, ale jeho patron mu pomohl získat se přijímacích zkoušek na prestižní varhanickou školu v Praze. Na školu byl přijat, a i proto odmítl učitelské místo v Jesenicích, které mu pomohl získat jeho bratr Josef. „*Isa mnohých svízělů, hladu a souzení zvyklý, nebál jsem se Prahy, ač se mně hlava starostmi točila, kam tam půjdu, kde budu bydleti, co budu jísti a čím se budu odívati. Však dobrotivý Bůh, tento nejlepší otec mne neopustil, a seslal mi přátele, kteří mé bídě ulehčili a mne podporovali. A jak by mne byl opustil tento Vševedoucí? Na Něho jsem se vždy spoléhal, na Něho vždy pamatoval a v Něho důvěřoval. Večer na den sv. Václava roku 1832, sedě ve voze, jel jsem Vyšehradskou branou, přes Dobytčí trh skrze Vodičkovou ulici na Koňský trh (nyní Václavské náměstí), ohlížeje se na vše strany a obdivuje ty vysoké domy a tolik sem tam jdoucího lidu.*“

Stručné dějiny Borotína aneb Trocha historie nikoho nezabije

Borotín patří mezi nejstarší obce Táborska. Ve 14. století je dokladován jako majetek mocného rodu **Vítkovců**, jejichž první známý předek Vítek sídlil v nedaleké Prčici. Jedna z větví tohoto rodu – **páni z Landštejna** – vybudovala na nedalekém skalním ostrohu nad potokem Tisemenic hrad – to je dnešní **zřícenina vodního hradu zvaného „Starý zámek“**. Ten plnil důležitou strážní funkci na staré zemské cestě z jižních Čech do Prahy. Ve stejné době jako hrad, tedy někdy v první třetině 14. století, byl založen i borotínský kostel zasvěcený původně sv. Maří Magdaleně. Malá osada se postupně rozrůstala a zřejmě roku 1333 byl Borotín povýšen na městečko. Dle historických záznamů můžeme za tento rozvoj vděčit **Vítkovci**, který se jako první psal nejen z Landštejna, ale někdy i z Borotína. Výsada městečka dávala Borotínu také právo vyslyšet a trestat přestupky a zločiny proti řádu. Vykonávalo se zde i právo hrdelní, tzv. šibenice vršek západně od Borotína připomíná místo, kde stávala šibenice.

Osudy Borotína v době husitských válek byly ovlivněny blízkostí Tábora. Mikuláš, jeden z potomků Vítky z Landštejna

a z Borotína, byl od roku 1426 i jedním z tábořských hejtmanů. V osudových dobách kolem bitvy u Lipan (rok 1434) však od Tábora odpadl, a ti pod vedením Prokopa Holého počátkem května 1434 několik dnů jeho borotínský hrad neúspěšně obléhali. Kolem roku 1446 se Borotín stal majetkem rytířského rodu **Malovců z Malovic**. Dodnes je připomíná jejich rodový znak, který se stal městským znakem Borotína.

Naprostou zkázu znamenala pro Borotín třicetiletá válka. Nejen Borotín, ale i celé široké okolí byly několikrát vypáleny a vypleněny. Opuštěn byl i hrad, který v době obléhání Tábora, koncem roku 1620, vypálilo císařské vojsko.

Celkový pohled na Borotín z roku 1913

K rozmachu městečka došlo v první čtvrtině 18. století. Byla obnovena fara (1724), opět se pořádaly výroční trhy, obnovilo se školní vyučování a byly sníženy robotní povinnosti. To již tvořil Borotín **součást lobkowiczkého panství**. Městečko znovu silně trpělo v dobách neúrody a hladomoru (1771 – 1774) a jeho vývoj negativně ovlivnily také četné požáry, z nichž ten největší v únoru 1863 zničil kostel, faru, školu a 44 stavení. V roce 1880 žilo v Borotíně více než 1000 obyvatel. Městečku se však vyhnula železnice, hlavní silnice a jakýkoliv rozvoj průmyslu. V té době započal pokles počtu obyvatel, který se zastavil teprve v 80. letech 20. století.

Dominantou Borotína je kostel Nanebevstoupení Páně. Za povšimnutí určitě stojí kaplička sv. Floriána a socha sv. Jana Nepomuckého z druhé poloviny 18. století. Nacházejí se na borotínském rynku s citlivě opravenými jihočeskými chalupami. Dále si zde můžete prohlédnout hasičskou zbrojnicí z 19. století, dřevěnou zvonici a pomník obětem obou světových válek. Na domě čp. 3 je umístěna bysta hudebního skladatele Jana Evan-

Venkovští učitelé v 18. a 19. století

Každý venkovský učitel musel být v souladu s tehdejšími platnými školskými zákony v první řadě dobrý hudebník (odtud latinské označení „cantor“, tj. zpěvák). Proto bylo mezi nimi i mnoho hudebních skladatelů. Nejznámějším českým představitelem kantorské hudby té doby je rožmitálský **Jakub Jan Ryba** (1765 – 1815), autor slavné České mše vánoční. Z dalších slavných jmen je možno uvést alespoň **Tomáše Norberta Koutníka** (1698 – 1775) v Chocni, **Josefa Schreiera** (1718 – datum úmrtí neznámo) v Bílovicích u Uherského Hradiště, **Jiřího Ignáce Linka** (1725 – 1791) v Bakově nad Jizerou a v neposlední řadě **Jana Evangelistu Kyptu** v Telči.

Jako každý kantor měl Jan Evangelista Kypta na starosti hudební výchovu dětí a chrámovou hudbu. Vyučoval hudbu a zpěv v kostele. Provozování chrámové hudby bylo i na malých kúrech na nesrovnatelně vyšší úrovni než dnes. Jan Evangelista Kypta však žil v prostředí, kde bylo třeba psát i hudbu světskou pro různé společenské příležitosti. Zkomponoval mnoho znamenitých pochodů a tanečních kusů (polek, valčíků, mazurek, ländlerů, čtverylek apod.).

Kypta, jak sám uvádí, nechtěl být velkým mužem, toužil být vždy učitelem, což se mu po mnoha útrapách, podařilo. Toto jeho úsilí vyvrcholilo téměř dvacetiletým působením v Telči. **Za svoji pedagogickou činnost byl dne 27. 8. 1867 v Brně vyznamenán titulem „Vzorný učitel“.**

gelisty Kypty, na budově školy zase pamětní deska borotínských rodáků, bratrů Cikhartových, významných národopisných pracovníků a regionálních historiků. Na nedaleké zřícenině hradu je umístěna pamětní deska připomínající návštěvu básníka Karla Hynka Máchy v roce 1829. Po letech chátrání se na lepší časy blýská baroknímu statku naproti zřícenině hradu, který se v roce 2010 začal postupně rekonstruovat.

1 Na borotínském rynku

2 Kostel Nanebevstoupení Páně

3 Borotínská škola

4 U řadových domů

5 Na Křížovci

6 Vyhlička na Starý zámek

7 Rozcestí Pod Sáčkovny

8 Rybník Fanda

9 V Borotíně u rybníka

Rodný dům J. E. Kypty

Vyhlička na barokní dvůr Borotín

Celkový pohled na Borotín

Partneři:
Společnost obcí Čertovo břemeno a Městys Borotín

Grafický návrh:
Atelier Práce
www.atelier-prace.cz

Autor kresby:
Miroslav Hrstka

Informační panel byl zhotoven roku 2014 v rámci projektu **Zkvalitňování zelených stezek Greenways Čertovo břemeno**. Projekt byl podpořen Místní akční skupinou Krajina srdce z „Fiche č. 6: II.1.3. Území zpřístupněné účastníkům cestovního ruchu“ a byl spolufinancován Evropskou unií z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova – v rámci osy IV LEADER Programu rozvoje venkova ČR.

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí